

Mi végre vagyunk a világon?

Szent-Györgyi Albert így válaszol erre a kérdésre:

*Uram! Azzal dicsérek,
hogy szebbé teszem
a teremtés rám eső zugát;
hogy fénnel, meleggel,
jóakarattal és örömmel
töltöm el világomat.*

(In: *Nagykorúság Krisztusban*, 1988. 13)

A Nobel-díjas természettudós *Első zsoldár* című költeményében adott válasza szerint tehát Isten dicsérete a feladatunk; ez oly módon történik, hogy az ember szebbé teszi a teremtés ráeső zugát. Hogyan? „Fénnel, meleggel, jóakarattal és örömmel.”

Az emberiség az élet értelmének mindig az istenséggel létesítendő kapcsolatát tekintette. Az Ószövetség hitvilága ezt a kapcsolatot úr és szolga, király és alattvaló, parancsoló és engedelmeskedő, szeretve fenytő és fenytett viszonyaként fogta fel, az Újszövetség viszont az atya és fia közötti kölcsönös szeretet és az ebből fakadó öröm kapcsolatrendszerét hangsúlyozza. Mint tudjuk, az evangélium: örömhír. Az első századok keresztényei az örömszerzést, mondhatni, vallásos kötelességnek tekintették, tehát a szeretet alapja: „Vesd el magadtól a szomorúságot, inkább a vidámságot öltsd magadra. Minden vidám ember a jót teszi.” (Hermász szavai in: *Ókeresztény írók* III. 1980. *Apostoli atyák*)

A keresztény ember számára a földi lét Istenhez vezető zárandokút. Az élet végső értelme tehát egy halálunk utáni létformában van: „Aki belém vetett hittel él, nem hal meg sohasem.” (Jn 3, 16) Ezért írta Pál apostol: „Ha csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban, minden embernél százalomra méltóbbak vagyunk.” (1 Kor 15, 19) Isten azonban földi életünkben is jelen van bennünk: „Isten a szeretet... Ha szeretjük egymást, Isten bennünk él.” (1 Jn 4, 9 és 12)

Az apokrif Tamás-evangélium görög és kopt nyelven fennmaradt 114 mondása, „logion”-ja közül a 77. így tudja: „Jézus mondta: hasítsatok fát, én ott vagyok. Emeljétek meg a követ, ott találtok engem.” (*Ókeresztény írók, II. Apokrifek*. 1980.)

A keresztény ember tehát kétezer év óta, a legkülönbébb társadalmi rendszerekben abban a hitben él, hogy halála után a szeretetben egyesül Istennel, ennek reményében pedig „fénnel, meleggel, jóakarattal és örömmel” igyekszik kitölteni életét. A szeretet, figyelembe véve a Jézus által leggyakrabban használt igét, melynek latin fordítása: *diligere* — mások megbecsülését, a másokat segítő ténykedést jelenti, tehát nem pusztán érzelem kifejezése.

Szükségtelen most e rövid eszmefuttatásban a képzett teológus és a művelt hívő előtt „közhelynek” számító érveket tovább sorakoztatni. Bevezetőnkben csupán azért indulunk el e gondolatsoron, hogy meg lehessük napjaink nyomasztó világnézeti kiüttalanságának okát.

A keresztény hívő a halála utáni életre vonatkozólag egyértelmű felvilágosítást kap: „Isten a végtelen szeretet, igazság és szépség. Az ember vágyai akkor teljesülnek, ha az

ember végleg találkozik a végtelen szeretettel, igazsággal az örök életben. Ezt nevezzük mennyországnak.” A pokol viszont „a lélek állapota, amelyben kizárta önmagát a szeretetből”. (Tomka Ferenc: *Nagykorúság Krisztusban*. 1988. 21., 109.)

Bármint vélekedjék is erről a nem keresztény hitű ember, annyi kétségtelen, hogy a mindannyiunkban felvetődő „Mi végre vagyunk a világon?” kérdésre a fenti válasz hatásos és termékeny; az általunk ismert civilizációk közül ez az életbölcselet emelte a legmagasabb fokra az emberiséget, ez működött a legeredményesebb ösztönző- és hajtóerőként. Ehhez képest mellékes, hogy az örök élet tapasztalati úton nem bizonyítható. Illetve dehogyis mellékes: hiszen azt mutatja, hogy az ember éppen akkor ösztönözhető a legtermékenyebb erőfeszítésekre, amikor a közvetlen, érzéki tapasztalatain túlmutató, *remélhető* cél irányában mozog, tehát ha *bisz*.

Ez a bizonyos elérendő cél irányába történő mozgás — ha a célt ismerjük! — fárasztó, nehéz, rögzös mivoltában is lehet öröme, szépségnek, sikernek forrása. Így véli ezt Vörösmarty:

*Mi dolgunk a világon? Küzdeni
És tápot adni lelki vágyainknak...*

Majd öt sorral később:

*Mi dolgunk a világon? Küzdeni
Erőnk szerint a legnemesbékért.
Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.*

(*Gondolatok a könyvtárban*. 1844.)

Figyelemre méltó, s ezzel máris közeledünk napjaink bajaihoz, hogy Vörösmarty a vallásos-etikus megközelítést, az egyes ember életcélját a nemzet sorsával köti össze, ily módon a küzdés nemcsak saját ügyem, hanem az egész nemzet üdvözülésének közügye is.

Ezért mondja Vörösmarty (és Eötvös) nyomán Madách is:

*... az élet küzdelem
S az ember célja e küzdés maga.*

(*Az ember tragédiája*, 13. szín)

E látszatra szinte már cinikus válasz a nagy kérdésre: „Mi végre vagyunk a világon?”, valójában nagyon is etikus felelet, hiszen Ádám felismerése szerint a küzdés nem egyéb, mint szakadatlan igyekvés egy adott cél felé; tehát az élet, mint küzdelem, azért értelmes cselekvés, mert a küzdő ismeri az elérni óhajtott célt — ami a keresztény hívő számára Isten, abban az értelemben is, ahogyan a fentebb idézett részletben (*Nagykorúság Krisztusban*) olvasható:

*A cél, megszüntette a dicső csatának,
A cél balál...*

(*Az ember tragédiája*, 13. szín)

A cél érdekében vívott *küzdelem* akkor is lehet értelmes mozgatóerő és örömforrás, ha ez a végső cél nem azonos a keresztény hit végső céljával, földi bár s így mulandó, mégis — a közösségnek hasznot hajt, s a küzdés során sikerélményt biztosít.

Mint köztudott, napjaink természettudományoktól megrészegült öntudatú embere csak a tapasztalatban hisz, ezért a túlvilági lét lehetőségét elutasítja. Az ilyen ember kárpótlásul azzal vigasztalja magát, hogy igyekszik a számára halállal véget érő földi életében testi szükségleteit és vágyait maradéktalanul kielégíteni. Ha olyan társadalmi rendszerben él, amelyben ezt eléri, elképzelhető, hogy megfelelő szorgalommal és tudással magának és másoknak örömet szerezve, sikerélményekben gazdagon éli le életét. De ha olyan társadalmi rendszerben él, amelyben ezek a rövid távú célok — anyagi jólét, szükségletek kielégítése — el nem érhetőek, akkor a nem keresztény ember a nagy kérdésre, mi célja a világon, semmiféle választ nem kap, és ez egész életvitelére bénítólag hat.

A magyar társadalomban negyven évvel ezelőtt azt a bizodalmat keltették az állam irányítói, hogy a túlvilági lét reményével szemben és helyett (mely szerintük ravasz papi ámitás) a marxista bölcsélet szellemében itt a földön, most, ebben az életünkben biztosítanak jólétet az állam polgárai számára. Ki volt tehát jelölve a cél, s megindult eléréséért a küzdés. Ez a küzdés néhány évtizeden át eredményesnek látszott, az egyes ember számára is válhatott sikerforrássá; a létezés alapfeltételei (étkezés, lakás, orvosi ellátás, művelődés) az ismert zökkenőkkel ugyan, de biztosítottak és bár inkább csak az arra érdemesnek nyilvánított rétegek részesültek belőle, a magyar nemzet úgy érezte: ha spirális mozgással is, de előrehalad. Ezt érezhették a magyar országlakosság keresztény hívői is, mert a vallásosság inkább megtűrt, semmint elismert és nemegyszer hátrányt jelentő megítélése ellenére a közvéleményben létezett egy erkölcsi ítélet, működött a lelkiismeret minden törvénykönyvnel pontosabb belső fékje, s ily módon a fokozatosan érzékelhető apró eredmények azt a jóleső érzést sugallhatták, hogy megtettük azt, amit a haza megkövetelt tőlünk.

Mára azonban kiderült, s ezt az állam vezetői ki is nyilatkoztatják, hogy mégsem sikerült a földi mennyországot megteremtteni. Sőt, ehelyett elszegényesedésről, visszafejlődésről beszélhetünk. A beigért földi jólét-mennyország, ez a *bic et nunc* boldogság tehát éppoly merő ábránddá vált, mint amilyen ábrándnak marxista bölcselők a keresztény túlvilágot bélyegezték.

S itt válik a „Mi végre vagyunk a világon?” kérdésre adandó válasz, messze túl a keresztény hívők hitén, országos közügygé. Mit tehetnének a napi pénzgondoktól függetlenül a nemzeti közérzet javításáért? Milyen választ kapjon a magyar országlakos a nagy kérdésre? Olyan választ, mely *küzdését* értelmessé teheti?! Hol s mi a cél?

Mostani állapotunk egyik fonákja, hogy a népjólét ügyeiben nyilatkozók csakis anyagi oldalról közelítik meg a problémákat. Amikor a kultúra szót meghallják, reflexszerűen csupán ennyit rebegek: nincs rá pénz.

Holott nemcsak kenyérrel él az ember.

Természetesen senkire sem erőltethetjük a keresztény választ, senkit sem beszélhetünk rá a mennyei boldogság hitének elfogadására. Kialakítható azonban olyan közérkölc, mely segít megelni az elvégzendő napi munka kilátástalannak és fölöslegesnek tűnő egyhangúságában, reménytelenségében is az örömet, a sikerélményt, a cél tudatát.

Ki kellene sürgősen dolgozni olyan, az iskolákban oktató erkölcsant, mely valamennyi felekezet által elfogadott, sőt, a jogalkotásban is megfogalmazódott (ott azonban csak büntetesként szereplő!) etikai tanításokat közkinccsé tenné. Egy ilyen erkölcsant megismertetheti a lelkiismeret, a bűntudat, a megbocsátás, a megbocsátás, mások segítése, vagyis a szeretet fogalomköréit. Divatos szóval: a társadalmi együttélés szabályait. Megtaníthatná, miért jó nekem is, ha e szabályokat betartom? Miért előnyös számomra? Miért „érdemes” jónak lenni? Dolgozni akkor is, ha „nem fizetnek meg”? Miért öröm az elvégzett munka, egy elkészített szerszám, egy kedvesen kiszolgált vásárló látványa? Miért öröm a megszerzett tudás? Miféle lelki előnyök származhatnak a tudatosan vállalt

lemondásból? Ilyen erkölcsstan szaporíthatná a ma oly fájón hiányzó sikerélmények számát.

Államunk vezetői áldozatvállalási kényszerről nyilatkoznak, arról, hogy még évekig, évtizedekig milyen nehéz lesz az élet; mindezt az őszinteség jegyében, ily módon emberek millióit fosztva meg sikerélményektől. S ez már betegségtüneteket okozhat, mert a szó szoros értelmében lelki hiánybetegség. Legyünk őszinték, kendőzetlenül igazmondók, de találjuk meg a cél felé vezető küzdés értelmét, közösen is és egyéneként is!

Itt van a nyakunkon az öngyilkosságok rohamosan növekvő száma, a nemzeti önpusztítás ezer más jele; itt vannak a nyugdíjas korúak, akik a legsúlyosabb csalódást élik át, mert miközben a kormányzat részvétlen vállvonogatással követeli tőlük az áldozathozatalt, feleli, hogy negyven év óta egyebet se tesznek, mint áldozatot hoznak egy célért, melyről kiderült, hogy éppoly ábránd, mint (szerintük) a mennyország. Nem sikerült elérniük a beígért földi mennyországot, de ez nem rajtuk múltott. Őket látva viszont a fiatalabbak joggal érzik úgy, hogy hiszen akkor majd ők is így járnak idősebb korukra, tehát — nincsen remény, mert még a *carpe diem* elvét sem követhetik, mint „odaát Nyugaton”. A dominó-hatás jellegzetes esete!

Ne feledjük, hogy mint Vörösmarty is mondotta: „lelki vágyainknak is tápot kell adnunk”; vagy ahogyan Szent-Györgyi Albert imádkozik:

*Uram, mentsd meg gyermekeinket,
mentsd meg értelmüket,
bogy romlottságunk ne rontsa meg őket.
Mentsd meg életüket,
bogy a fegyverek, melyeket mások ellen kovácsolunk,
ne őket pusztíthassák,
bogy jobbak lehessenek szüleiknél,
bogy építhessék önnön világukat.
A szépség, tisztesség, összhang, jóakarát
és méltányosság világát,
melyet a szeretet és a béke kormányoz
mindörökké.*

(Szent-Györgyi Albert: *Gyermekek*. In: *Válogatott tanulmányok*. 1983. 257.)

Hiszen gyermekeinkért még talán felelősebbek vagyunk, mint önmagunkért.
Már nincs sok időnk. Valamit tenni kell.

„Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.”